

Milostivý oheň z Jeruzalema – zázrak alebo zbožný podvod? (Prvá časť)

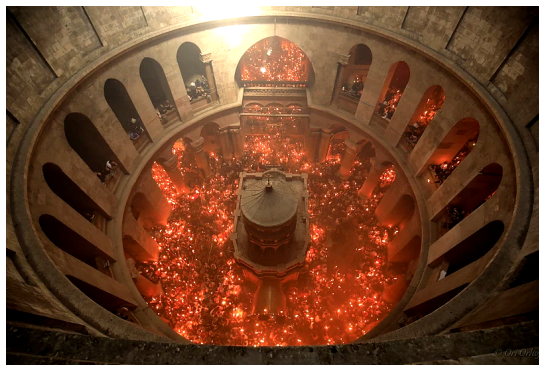
Lucia Laudoniu

21. júna 2022 ✚ **História Kultúra**

Červený korbáč, ktorým *Iudex iratus* vyplieska svet. Biblické obrazy ohňa sú veľmi bohaté a rôznorodé. A pekelný plameň je jedným z vlásokov na brku svätopisca. Boh sa Mojžišovi prihovárал v horiacom kríku, nie v kriku (názov *Rugul aprins* alias Horiaci ker nieslo aj hnutie, ktoré sa v polovici 20. storočia usilovalo o filokalickú modlitebnú obnovu v Rumunskej pravoslávnej cirkvi v duchu učenia niptických otcov). Ohnivé jazyky nad hlavami apoštolov boli znakmi prítomnosti Parakléta, Utešiteľa. Boh je podľa svedectva hymnografie *ignipotens* – „ohňomocný“. *Fides ignigena*, viera v ohni zrodená, však nemôže existovať bez vody krstu ani bez vody kajúcnych slz.

Eliášovo prorocké pomazanie je v Biblii úzko spojené s motívom ohňa. *Dei famulus* dovolil, nech jeho oltár polejú vodou, akoby sa kamene potili. Pán zoslal Eliášovi oheň z neba a nadprirodzene zapálil jeho obetu, demonštrujúc tak pravdivosť monoteizmu starozákonných Hebrejov pred zrakmi Baalových invokátorov.

Fenomén tzv. Eliášovho ohňa poznajú aj fyzici a meteorológovia. Vybíjanie statickej elektriny v atmosfére sa prejavuje opticky v podobe modrého či modrastého svetla za konkrétnych prírodných podmienok, napríklad, keď sa schyľuje k búrke. Vedci nazvali tento jav Eliášov oheň, ale búrku v ich hlavách to nezastavilo. Oheň biblického muža horel v rozpore so zákonmi fyziky na oltári premočenom do nitky. U Boha si aj oheň s vodou môžu dať bozk.



Prstenec baziliky Vzkriesenia sa kúpe vo veľkonočnom ohni.

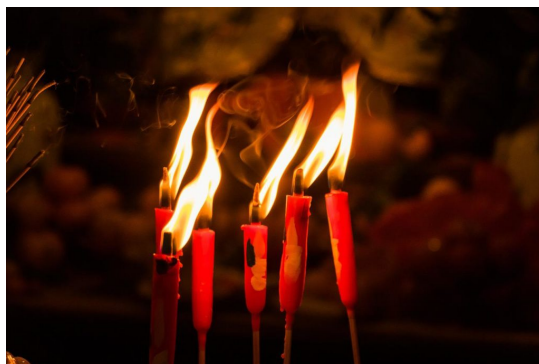
Zdroj: Danels97 / commons.wikimedia.org

Pyroforický jav blízky skúsenosti veterotestamentárneho proroka Eliáša sa každoročne opakuje v jeruzalemskej Bazilike Božieho hrobu na veľkonočné sviatky podľa východnej paschálie. Vzbudzuje celú škálu protichodných reakcií od extatického nadšenia pravoslávnych Arabov (pri ktorom by aj bakchantky onemeli závišťou ospalých rýb) až po skeptické vrčanie inovercov, najmä moslimov. Ľudová etymológia sa rada hrá so slovom zázrak. Každý zázrak zachádza „za zrak“, mimo zorného poľa nášho ega. Je to tak aj v prípade podivuhodného ohňa Kristovho zmŕtvychvstania, zoslaného podľa mienky orthodoxných veriacich

priamo z nebies, alebo je *sacer ignis* takmer dve tisícročia starým experimentom s bielym fosforom na spôsob chaldejských mágov? Čo by mal o tomto zázraku vedieť katolík?

Nádvorie chrámu *Anastasis* sa na veľkonočnú sobotu podľa byzantského liturgického kalendária (východný výpočet paschálneho cyklu nie je identický so západnou praxou) stáva živou Aladinovou lampou. Bez irónie – a *sine ira*. Príbehy o Aladinovi podľa jednej z vetiev tradície predsa zozbierali koptskí mnísi. Západný kresťan sa túli k náruči Berniniho kolonád rozpálenej kamennou perfekciou latinskej harfy. S disciplínou Nemca skláňa hlavu pred pápežským požehnaním *Urbi et orbi*, kým orientálna duša dychtí po liturgii blaženého ohňa so všetkou jej organizačnou spontánnosťou a „svätým chaosom“, často s úmyslom pokoriť „pápežencov“ a zázrakom ako certifikátom na pravdu rozprúdiť stojaci vzduch vlastnej denominácie. Svätý oheň však neschádza *e caelo* preto, aby dal pečiatku na Kelullariovo rozkolnícke čelo a ospravedlnil schizmu. Zázrak milostivého ohňa dosvedčuje pravdu o vzkriesení Ježiša Krista silou nebeského notára.

Jeruzalemský grécky patriarcha krátko popoludní vstupuje do takzvanej *kuvuklie* (kaplnka v komplexe Božieho hrobu) a prosí o dar požehnaného ohňa. Rumunom je známy pod názvom *Lumina sfântă* (Sväté svetlo) alebo *Focul haric* (Milostiplný oheň, z gréckeho *χαρις*). Slovenskí a všeobecne slovanskí pravoslávni ho nazývajú blahodarným alebo blahodatným ohňom (z cirkevnoslovanského termínu *blahodať*, milosť, *gratia increata*). Priestor je pred príchodom patriarchu skontrolovaný príslušníkmi izraelskej polície. Ozbrojené zložky hľadajú možný zdroj samovznietenia, zápalky či chemikálie schopné simulovať proces objavenia sa ohňa *ex nihilo* na mramorovej doske nad Božím hrobom. Policajnej prehliadke sa podrobuje tiež prvohierarcha Jeruzalemského patriarchátu. Do kaplnky vchádza sám a bez liturgického odevu *sicut peregrinus*. Aj sám *protos* Cirkvi je pred realitou Golgoty obyčajným pútnikom.



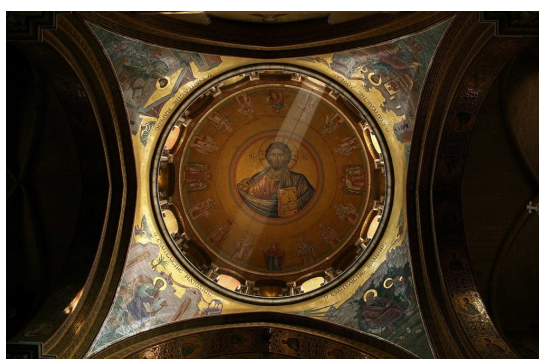
Symbolika svetla je v byzantských komunitách stále veľmi silná.

Zdroj: pixabay.com

Modlitbu patriarchu zvyknú sprevádzať zvláštne optické úkazy viditeľné v priestore baziliky. Tieto svetelné záblesky sú svojou vizuálnou povahou blízke už spomínanému elektrometeoru – Eliášovmu ohňu pred búrkou. Ruský fyzik a matematik Andrej Volkov dospel k záveru, že elektromagnetická aktivita merateľná v priestoroch chrámu nemá prirodzené fyzikálne vysvetlenie. Zo striktného hľadiska etiológie (náuka o pôvode a príčinách javov) jeho stanovisko nemôže zostať osamelým kolom v plote vedy. O slovo sa hlásia televízne štáby z majoritne pravoslávnych krajín, ktoré obrad každoročne prenášajú naživo. Televíznym technikom počas transmisie často a bez zjavného dôvodu vypadáva signál. Štáby opakovane deklarovali, že technické problémy nevznikajú na ich strane.

Vyvrcholením rítu „obšitého“ duchovnou bordúrou ekténií s melodickým *Kyrie eleison* je akt údajného zostúpenia ohňa Vzkriesenia z nebies. Patriarcha nesie v rukách kyticu tridsiatich troch sviec (počet Kristových rokov na zemi). Tradícia učí, že počas jeho stíšenia sa v *kuvuklii* zapália sami od seba. V pravoslávnych, ale čiastočne aj v gréckokatolíckych kruhoch sa hovorí, že z oltára Kristovho hrobu pri patriarchovej modlitbe rastie čosi ako ohnivý mach a modrastá plamenná rosa. *Terribilis lux*. Sviece sa zapalujú samé aj veriacim v chráme, niektorí si ich odpaľujú priamo od patriarchu a klerikov. Orientálni veriaci sú presvedčení, že v roku, v ktorom sa supernaturálny paschálny oheň neobjaví, dôjde ku katastrofe a jeruzalemská Bazilika Božieho hrobu možno ľahne popolom. Západný katolicizmus pozná podobnú predikciu úrody nešťastia v neskvapalnení krvi neapolského patróna svätého Januária.

Grécky *ignis mirabilis* má v porovnaní s bežným ohňom zapáleným ľudskou rukou v domácich podmienkach špecifické vlastnosti. Prvých tridsať minút nepáli a ľudia sa v ňom doslova umývajú... Internetom kolujú videá, na ktorých môžeme pozorovať, ako plameň „líže“ brady, vlasy a oblečenie pútnikov bez toho, aby došlo k popáleninám či dokonca k požiaru. Ako je to možné?



Nad pravdivosťou či nepravdivosťou východného zázraku blahodátneho ohňa bdie jediný rozhodca – Kristus.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Silnou kartou tábora skeptikov je Michael Kalopulos, ktorý v roku 2005 spôsobil v gréckej televízii malú revolúciu. Čo urobil? Pomocou bieleho fosforu rozpusteného v sírouhlíku sa mu podarilo vyvolať zaujímavý pyroforický efekt. Knôty troch sviečok vystavené pôsobeniu roztoku sa po niekoľkých minútach samé vznietili. Reakčný čas expozície je možné korigovať množstvom použitého činidla.

Biely fosfor je vysoko toxická látka, ktorá pri kontakte s kyslíkom začína prudko horieť, preto sa uchováva pod vodou. V minulosti bola vyhľadávanou komoditou v zbrojnom priemysle. Výpary bieleho fosforu sú mimoriadne nebezpečné pre ľudské zdravie a pri nadmernej inhalácii vedú k paralýze čeluste a k ireverzibilnému poškodeniu pľúc. Pokiaľ by za samovoľným zapálením veľkonočných sviec vo Svätej zemi bol, obrazne povedané, zakopaný chemický pes s fosforovým chvostom (pardón, knôtom), na mieste by dochádzalo k hromadnej intoxikácii a určite aj k úmrtiam. Kúpeľ v plameňoch by nebol mysliteľný, nakoľko biely fosfor je substanciou s rýchlou produkciou popálenín. A ako, *denique*, objasníme fakt, že niektorým kresťanom sa samočinne zapalujú aj sviečky, ktoré si priniesli z domu?

Oponenti príchodu ohňa späť s konštantínopolským kalendárom (pravoslávny termín Paschy, mimochodom, sviatujú aj niektoré východné katolícke cirkvi, napríklad tie na Ukrajine a v Rumunsku) sa zaštitujú vlajkou pápežského *contradictio*. Téza, že pápež Gregor IX. označil v roku 1238 *descensio*

svätého ohňa za podvod, sa už zahniezdila v internetovej encyklopédii a razí si cestu do populárne ladenej literatúry. Je táto myšlienka pravdivá?

Svätý Otec skutočne zakázal františkánom zúčastňovať sa veľkonočných procesií Grékov z dogmatických dôvodov, aby nedochádzalo k indoktrinácii latinských mníchov zo strany členov nezjednotených východných komunít s nižšou teologickou kultúrou. Fenomén svätého ohňa Gregor IX. primárne neodsúdil a tradíciu o jeho nebeskej emisii vníma veľmi jasne: „*Ignem in (...) sepulchrum de c(a)elo in vigilia in Pasch(a)e descendere (...) dicentes.*“ („Hovoriaci, že oheň v hrobe na paschálnu vigíliu schádza z neba.“) To, čo mu právom prekážalo, bolo grécke kupčenie so „vstupenkami“ na ceremóniu: „*Locum sub certo pretio (...) venialem exponunt.*“ („Lahostajne vystavujú miesto na predaj so stanovením určitej ceny.“) Tento prístup pápež prirodzene označuje za hanebný: „*non sine divini nominis ignominiae*“ („nie bez potupy božského mena“). Gréckemu kléru tučneli mešce z turistického ruchu vo Svätej zemi, vodou na mlyn ktorého bola práve prítomnosť križiackych feudálov. Byzantskí duchovní spoplatňovali takzvaným latiníkom účasť na pravoslávnych obradoch, aby tým obmedzili „riziko“ neželanej koncelebrácie. Pápežovu kritiku miestnej finančnej politiky si mnohí západolatinskí kresťania v tomto kontexte vysvetlili po svojom – videli v nej odsúdenie mirakulózneho javu ako takého, *per se*. Vo františkánskych kronikách tak začali pribúdať pikantné zmienky o gréckych kúzelníckych a chemických trikoch s blaženým ohňom, tie však nemožno oddeľovať od napätých interkonfesionálnych vzťahov medzi miestnymi dedičmi Evanjelia.



Rímskokatolíckym veľkonočným obradom dominuje paškál ako symbol Spasiteľovho víťazstva nad smrťou, byzantský svet sa drží podania *de igne mirabili*.

Zdroj: flickr.com

Pápež Urban II., ktorý sedel na svätopeterskom prestole pred Gregorom IX. a bol povýšený na oltár, sa o paschálnom ohni vyjadril pochvalne a zázrak nenegoval za predpokladu, že úcta k nemu nezatieni samého Krista, ale posilní vieru v Jeho vzkriesenie.

Kam až siaha existencia tohto javu a ktoré osobnosti kresťanských dejín mu ešte pred rozkolom z roku 1054 pripísali atribút zázraku? Ako na existenciu Kristovho ohňa reagovali Alahove duchovné deti? Ktorý emir vďaka zážitku s „bohonosným“ ohňom uveril v pravého Mesiáša a prečo sa olomoucký profesor teológie Tomáš Hudec postavil k nebeskému svetlu z východnej Paschy ultra-kriticky, to preskúmame v druhej časti článku.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/milostivy-ohen-z-jeruzalema-zazrak-alebo-zbozny-podvod-prva-cast/>